ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ζητεῖται ἀνὴρ ὑπὸ Δ. Γρ. Κ.

Αἱ ἀποστολαί.

Ὑποπτα σημεῖα.

Ἔργα καὶ ἡμέραι.

Ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἑσπερίας ὑπὸ Περιπατητικοῦ.

Τὸ δωδεκάθεον ὑπὸ Ι. Μ. Δαμβέργη.

Φιλολογικά. — Ἀρχαιολογικά. — Βιβλιοκρισία.

Ἀπαντήσεις ἄνευ ἐρωτήσεων (ποικίλα).

Ἐν Ἐπιφυλλίδι. Ὁ νυμφικὸς δακτύλιος (διήγημα Πολωνικόν).

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΓΟΥΕΡΑΤΣΗ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΑΝΑ

(συνέχειαν ἴδε ἀριθ, 2).

Ἦτο ὁ Ἀπρίλιος τοῦ 1527, ὅτε ὁ Θεός, ἀποτυφλώσας τοὺς ἡμετέρους δυνάστας, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν καρδινάλιον Πασσερίνην Κορτέναν νὰ ἀφήσῃ τὴν Φλωρεντίαν καὶ νὰ μεταβῇ μετὰ τῶν Μεδίκων Ἱππολύτου καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Αὐλῆς εἰς Καστέλλον, ὅπως χαιρετίσῃ τὸν δοῦκα τοῦ Οὐρβίνου, ὅστις ἦτο ἐκεῖ μετὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Συμμαχίας. Μόλις ἐξῆλθον τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ οἱ νέοι, οἵτινες εἶχον συλλάβει ἐν τῷ νῷ ἀπόλυτόν τινα ἰδέαν, ἤρξαντο θορυβοῦντες· ἐξῆλθον ὡπλισμένοι ἀπὸ τῶν οἴκων τῶν Σαλβιατῶν, καὶ λαβόντες τὰς σημαίας τῶν συντεχνιῶν προσέβαλον τὸ δουκικὸν μέγαρον. Οὐδεὶς ἀντέστη, διότι οἱ ἐναντίοι, διχογνωμοῦντες, συνεζήτουν ὅτε ἦτο ἀνάγκη ἐνόπλου καὶ ἀποφασιστικῆς ἐνεργείας. Ὁ λαὸς ἦτο ἀδρανής, διότι ἡ μακρὰ τυραννία εἶχεν ἀποχαυνώσει αὐτόν. Καὶ ἠνεῴχθη ὁ κλωβὸς τοῦ λέοντος, ἀλλ' οὗτος δὲν ἐτόλμα νὰ ὁρμήσῃ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἐθραύσθησαν αἱ ἅλυσεις του, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ τιναχθῇ καὶ νὰ ρίψῃ μακρὰν τὰ συντρίμματα· ἔβλεπε· δὲν ἐνόει καὶ ἐζητωκραύγαζεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Βάκκιος Καβαλκάντης, ἀνελθὼν εἰς τὸ δουκικὸν μέγαρον, ἐν ὀνόματι τῶν νέων, ἐπέβαλεν εἰς τὸν Σημαιοφόρον (1) καὶ τὴν Ἐξουσίαν τὴν ἐξορίαν τῶν Μεδίκων· τινὲς τῶν ἀρχόντων, οἵτινες, ὅπως ἐκμεταλλευθῶσι τὸν χρόνον, προσεπάθουν νὰ ἀναβάλωσι τὸ πρᾶγμα, ἐσφαυματίσθησαν. Ματαιωθείσης δὲ τῆς ἐνεργείας ταύτης, καὶ μηδενὸς διαφωνοῦντος, οἱ Μεδικοὶ ἐξωρίσθησαν. Τολμηρὰ ἀπόφασις· ἀτυχὴς πρόνοια! Οἱ καρδινάλιοι Κορτόνας, Σίβος καὶ Ριδόλφης, λαβόντες γνῶσιν τοῦ πράγματος, ἐπανῆλθον δρομαίως εἰς Φλωρεντίαν. Ὁ κόμης Νοφέρης προηγεῖτο αὐτῶν, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ χιλίους πεζούς. Βοηθούμενοι οὗτοι ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῶν Μεδίκων, εἰσῆλθον ἄνευ κωλύματος εἰς τὴν πόλιν καὶ προχωρήσαντες συνήντησαν παρὰ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀπολιναρίου τὸν Θωμᾶν Σιάκκην, φανατικώτατον τῆς δημοκρατίας ὁπαδόν. Κυκλώσαντες αὐτόν, τὸν διέταξαν νὰ ζητωκραυγάσῃ ὑπὲρ τῶν Μεδίκων, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀντέστη. Τυπτόμενος, ἐπέμενε· τραυματισθεὶς καιρίως κατὰ τὴν κεφαλήν, ἐξηκολούθει κραυγάζων: Ζήτω ἡ ἐλευθερία! Ὁ λαὸς ἔβλεπε, μὴ ἐννοῶν, καὶ κραυγάζων: Σφαῖραι! σφαῖραι! (1) ἐπευφήμει. Ἀφοῦ διὰ τῆς ἀνοσίας ἐκείνης ἀνθρωποκτονίας καθημάτωσαν τὸ ἔδαφος, προσέβαλον τὸ παλάτιον. Οἱ νέοι, καὶ τοι ἑπτὰ μόνον πυροβόλα ἐν ὅλῳ ἔχοντες, ἀπεφάσισαν ν' ἀντιστῶσιν. Οἱ Σφαιροῖται (2), οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔντρομοι ἐκρύπτοντο, ὥρμησαν πανταχόθεν, μανιώδεις. Αὐθαδέστεροι, ὡς συνήθως, ἦσαν οἱ δειλότεροι. Ἐτέθη πῦρ εἰς τὴν θύραν τοῦ παλατίου ἐκ τοῦ μέρους τῶν Ἀντελλησίων, ἐκ τοῦ ἑτέρου μεταχειριζόμενοι τὰς λόγχας ἀντὶ μοχλῶν ἀπέσπασαν τὰ παραθυρόφυλλα. Ἂν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς μυσαρᾶς αὐθαδείας οἱ τῶν Μεδίκων στρατιῶται εἰσήρχοντο εἰς τὸ παλάτιον, ἡ πατρὶς ἡμῶν θὰ ἔχυνε πικρὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἄνθους τῆς νεολαίας της. Εὐτυχῶς εὑρέθη ἐκεῖ κεκλεισμένος καὶ ὁ γενναῖος καὶ ἄσπιλος Ἰάκωβος Νάρδης, ὅστις ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ θορύβῳ δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος, ἀλλὰ παρώτρυνε τοὺς συναδέλφους του νὰ ἀντιστῶσι μικρὸν ἔτι· εἶτα ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου εὗρε λίθους τινὰς ἐκ προθέσεως μετενεγθέντας ἄλλοτε ἐκεῖ, καὶ οὕτω πως τοποθετημένους, ὥστε λεπτότατα κεχρισμένοι ἐξωθεν ἐφαίνοντο ἰσχυρότατον προπύργιον. Τότε ἔθραυσαν τὰς πλάκας τῶν διακένων καί, ἐν ὁμοθυμίᾳ, ὅπως σώσωσι τὴν πατρίδα, ἔρριψαν κατὰ κεφαλῆς τῶν ἐφορμώντων τοὺς ὀγκολίθους ἐκείνους (3). Οἱ στρατιῶται ἔφυγον δρομαίως ἰδόντες τὴν φοβερὰν ἐκείνην τῶν λίθων χάλαζαν, ἐγκαταλιπόντες τὰς θύρας καὶ ἀφέντες τὸ πῦρ νὰ σβεσθῇ. Εἶτα δὲ μὴ τολμῶντες νὰ πλησιάσωσιν, ἤρχισαν ν' ἀνεγείρωσιν ὁδοφράγματα. Ἐν τούτοις, ἀφίκοντο οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Συμμαχίας. Ὁ Φρειδερῖκος Βότουλος ἐπενέβη μεσολαβήσας ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας καὶ ἀποδείξας εἰς τοὺς νέους τὸ μάταιον τῆς ἀντιστάσεώς των καὶ βεβαιώσας αὐτοὺς περὶ πλήρους ἀμνηστείας, παραγωρουμένης ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Κορτόνα καὶ τοῦ Ἱππολύτου ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει τοῦ δουκὸς τοῦ Οὐρβίνου· μετά τινας διαπραγματεύσεις ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὸ παλάτιον. Τὸ κατ' ἐμέ, οὐδένα κατηγορῶ διὰ τοῦτο, διότι, καί τοι δὲν ἐλήφθησαν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας μέτρα, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, εἰς οὐδὲν ἐπωφελὲς θὰ ἠδύναντο νὰ καταλήξωσιν. Κατηγορῶ ὅμως τοὺς συνετωτέρους τῶν πολιτῶν, διότι ὤφειλον ἢ νὰ ἐμποδίσωσι τὸ κίνημα ἢ νὰ συνενοηθῶσι προηγουμένως ὅπως τοῦτο ὑποστηριχθῇ καλλίτερον ἢ τοὐλάχιστον ἀποτύχῃ μᾶλλον ἐντίμως. Ἡ πτῶσις ἑνὸς λαοῦ δέον νὰ ἦναι τοιαύτη, ἀγαπητοί μου φίλοι, ὥστε νὰ καταλίπῃ ἀνάμνησιν τρόμου εἰς τοὺς τυράννους, καὶ κληροδότημα ἐκδικήσεως εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἡττηθέντων: μεταξὺ ἐπαναστατήσαντος λαοῦ καὶ ἐκδιωχθέντος ἡγεμόνος μόνη συνθήκη εἶναι ὁ τάφος: ἐπὶ τοῦ ξίφους του κεῖται ἡ συγγνώμη: αἰσθήματα, ὅρκοι, τιμὴ καὶ Θεὸς εἶναι κύματα θραυόμενα ἐπὶ τοῦ σκοπέλου τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους: γυμνωθέντος τοῦ ξίφους, δέον νὰ ρίπτηται μακρὰν ἡ θήκη, ἂν δὲ τυφλωθῶσιν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ θελήσωσι νὰ ἐπαναθέσωσιν αὐτὸ πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς πέσῃ πτῶμα, ἀντὶ νὰ βυθίσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν θήκην, νὰ τὸ βυθίσωσιν εἰς τὰ σπλάγχνα των. Καὶ πράγματι, ὁ καρδινάλιος Κορτόνας, πεισθεὶς εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ κόμητος Πέτρου Νοφέρη, ἀπέστειλεν εἰς Ρώμην κατάλογον ἀνδρῶν καταδικασθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἰς θάνατον, καί τοι οὗτοι εἶχον συμπεριληφθῇ εἰς τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστείαν καὶ τύχῃ συγγνώμης. Καὶ ἂν ὁ φόβος μεγαλειτέρων συμφορῶν δὲν ἀνεχαίτιζε τὸν Κλήμεντα, θὰ ἔβλεπετε, ὡς ἔλεγε Λουκᾶς ὁ Ἀλβίτσης, ἂν ἤξευρε νὰ θραύσῃ τὰς κεφαλὰς τῶν περιστερῶν. Ἀλλ' ἡ τύχη ὅπως δήποτε ἤθελεν ἡμᾶς ἐλευθέρους. Τὴν 12 Μαΐου ἐμάθομεν ὅτι ἡ Ρώμη ἐλεηταπήθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν, καὶ ὅτι ὁ Πάπας μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ εἰς τὸ φρούριον. Ὁ καρδινάλιος Κορτόνας ἠγνόει τί νὰ πράξῃ· οὔτε αὐτὸς ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ λάβῃ οἱανδήποτε ἀπόφασιν, οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ ἐνεπιστεύετο. Οἱ στρατιῶται ἀπῄτουν τοὺς μισθούς των. Ὁ Φραγκίσκος Νέρης, δημόσιος ταμίας, ἠρνήθη τὴν πληρωμήν. καὶ ἔφυγεν εἰς Λοῦκκαν. Ὁ Κορτόνας, φύσει γλισχρότατος, ἀντὶ νὰ πληρώσῃ ἐξ ἰδίων, ἀφῆκε νὰ διαφύγῃ αὐτῷ καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ ἄμυνα καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐσκόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως. Οἱ νέοι, λησμονήσαντες τὸν παρελθόντα κίνδυνον, ἤρξαντο αὖθις στασιάζοντες. Τότε ὅμως τὸ κόμμα τῶν προϋχόντων, ἀνίκανον νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ κινήματος, κατώρθωσεν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ. Κλαρίκη, ἡ σύζυγος τοῦ Φιλίππου Στρότσῃ, μεταβᾶσα εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Μεδίκων, ἤλεγξε δριμέως τόν τε Ἱππόλυτον καὶ τὸν Ἀλεξάνδρον ὅτι ἠθέλησαν νὰ γείνωσι τύραννοι καὶ συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν. Ἂν ἐκείνη δὲν ἦτο, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ καταρρίψῃ τὴν καταρρέουσαν ἐκείνην τυραννίδα. Καὶ ἐκείνη οὐχὶ ἐξ ἀρετῆς ἐκινήθη, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ γυναικείας προπετείας, ἢ ἐκ μίσους κατὰ τοῦ νόθου τῆς οἰκογενείας της αἵματος, ἢ ἐκ μίσους κατὰ τοῦ Πάπα Κλήμεντος, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ προχειρίσῃ καρδινάλιον τὸν υἱόν της Πέτρον καὶ ἐπεμψε τὸν σύζυγόν της Φίλιππον ὅμηρον εἰς Νεάπολιν ἐπὶ τῇ μετὰ τῶν Κολοναίων συνομολογηθείσῃ συνθήκῃ, καὶ ὃν ἐξέθηκεν εἰς μέγαν κίνδυνον μὴ τηρήσας αὐτήν, ἢ ἐπὶ τέλους ἀγομένη ἐκ τῆς ἐλπίδος ὅτι, καταλυομένης τῆς ἀρχῆς τῶν Μεδίκων θὰ ἔβλεπε τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς πρώτην ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐνῷ ἡ Κλαρίκη πλήρης ἐξάψεως ἐλάλει οὕτω μεγαλοφώνως, οἱ στρατιῶται τῆς φρουρᾶς ἤρξαντο θορυβοῦντες, εἷς δ' αὐτῶν

(1) Οὗτος ἦτο ὁ τίτλος τοῦ πρώτου ἄρχοντος τῆς Φλωρεντίας.

(1) Σφαῖραι ἦσαν τὸ ἔμβλημα τῆς τῶν Μεδίκων οἰκογενείας.

(2) Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ὁπαδοὶ τῶν Μεδίκων.

(3) Τότε ἐθραύσθη καὶ ὁ ἀριστερὸς βραχίων τοῦ Δαυΐδ τοῦ Μιχαηλάγγελου.

ἐπυροβόλησε κατ' αὐτῆς· ὡς ἐκ τούτου, ἀμεσόρθη ὠργισμένη καὶ ἔντρομος· πολλοὶ δὲ τῶν ἐξοχωτέρων πολιτῶν τὴν ἠκολούθησαν. Ἐν τούτοις, εἶχε συνέλθει ἐν τῷ παλατίῳ ἐπιτροπή, ὅπως ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Φίλιππος Στρότσης, παρακληθεὶς μεγάλως ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου, μετέβη πρὸς τῇ Ἐξουσίᾳ ὅπως ἀποσύρῃ τὴν περὶ ἐγκαταλείψεως τῆς διοικήσεως τῆς Φλωρεντίας δήλωσιν τοῦ Κορτόνα. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ εἶχεν ἤδη παραδεχθῆ πρότασιν, καθ' ἣν συνεκαλεῖτο τὸ Μέγα Συμβούλιον καὶ ἐζητεῖτο προσωρινὴ κυβέρνησις ἄχρι τῆς 20 Ἰουνίου. Οἱ Μέδικοι ἀπεγνωμόνουντο πᾶσαν ἐξουσίαν, γινόμενοι αὐθις ἰδιῶται. Ἀλλ' οἱ νέοι, συνετῶς σκεπτόμενοι ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκπίπτων τῆς ἀρχῆς δὲν δύναται νὰ μένῃ πλέον ἐν τῇ πόλει ἢ νεκρός, ἠρχισαν νὰ στασιάζωσιν. Τότε ὁ Νικόλαος Καππόνης, ὁ Φίλιππος Στρότσης, ὁ Ἰωάννης Φραγκίσκος Ριδόλφης καὶ ἄλλοι τῶν προυχόντων, οἵτινες καθ' ἃ διεδόθη εἶχον συνεννοηθῆ ἐν Λεγχάγκα, ἔπεισαν τοὺς Μεδίκους νὰ ὑποχωρήσωσι κατὰ τὸν πρῶτον ἐκείνων βρασμὸν τῆς λαϊκῆς ὀργῆς καὶ νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰς Πόγγιον. Ἀπέστειλαν δὲ τὸν Φίλιππον ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅπως τοὺς συνοδεύσῃ χάριν ἀσφαλείας, πράγματι ὅμως ὅπως παραλάβῃ τὰ φρούρια τῆς Λιβούρνου καὶ τῆς Πίσης. Εἰς ταῦτα πάντα ἔπταισεν ὁ λαός, διότι ἂν οὗτος ὑπεστήριζε τότε τὸ κόμμα τῶν νέων, οὔτε οἱ Μέδικοι θὰ ἐξήρχοντο τῆς πόλεως, οὔτε ὁ Φίλιππος θὰ συνώδευεν αὐτούς. Τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους ἀπῄτει ὅπως καὶ τοὺς Μεδίκους, καὶ τοὺς καρδιναλίους Κορτόναν, Σίδον καὶ Ριδόλφην κρατήσωσιν αἰχμαλώτους, ἵνα ἀνταλλάξωσιν αὐτοὺς εἴτα μετά τινων ἐκ τῶν προυχόντων, οἵτινες ἤθελον τυχὸν συλληφθῆ κατὰ τὸν μέλλοντα πόλεμον, ἢ ὅπως τοὺς μεταχειρισθῶσιν ὡς οἱ Ρωμαῖοι μετεχειρίσθησαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀσδρούβα, δηλαδὴ νὰ κόψωσι τὰς κεφαλάς των καὶ νὰ ἐκσφενδονήσωσιν αὐτὰς κατὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πάπα, ὅταν οὗτοι ἤθελον ἀποπειραθῆ νὰ πολιορκήσωσι τὴν Φλωρεντίαν, θέντοντες κατὰ τοῦ μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν τυράννων του τὸ αἷμα καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Ὅ,τι κυρίως βλάπτει εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις εἶναι ἡ πρὸς συνθηκολογίαν τάσις, διότι τότε οἱ δειλοὶ βαίνουσι βραδέως εἰς τὴν προσβολὴν καὶ τὴν ἄμυναν ἢ παραμελοῦσιν ἢ καὶ ὅλως ἐγκαταλείπουσιν αὐτὴν· ἡ δὲ πατρὶς καταστρέφεται. Καὶ δὲν ἐδράδυναν νὰ δρέψωσι τοὺς πικροὺς καρπούς. Ὁ Φίλιππος Στρότσης διὰ λόγους, οὓς ἐξιθύρισεν ἡ φήμη ὑποκώφως καὶ ἡ ἱστορία θὰ ἀποσιωπήσῃ, αἰσχυνομένη, διότι εἶναι παρθένος καὶ μοῦσα, ἀφῆκε τὸν Ἱππόλυτον καὶ τὸν Λουκὰν νὰ δραπετεύσωσιν· ὅπως δὲ παραλάβῃ τὰ φρούρια ἐπλήρωσε πλέον τῶν δεκαπεντακισχιλίων σκούδων εἰς τὸν Πατζίνην φρούραρχον τῆς Πίσης καὶ τὸν Γαλεοτὸν Βάργαν φρούραρχον τῆς Λιβούρνου. Ὁ Φραγκίσκος Νέρης καὶ ἡ ἐξουσία ἀπέθεσαν τὴν ἀρχὴν καὶ δὲν περιέμειναν τὸν Ἰούνιον ὅπως συγκαλέσωσι τὸ Συμβούλιον. Ὁρισθέντος τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σημαιοφόρου, συνῆλθον περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου καὶ ἐξέλεξαν τὸν Νικόλαον Καππόνην. Τὸ Συμβούλιον ἐξέλεξε, καὶ ὁ Καππόνης ἀπεδέξατο. Μέγα λάθος τοῦ λαοῦ, μέγιστον τοῦ Καππόνη. Ἔπταισεν ὁ λαὸς νομίσας ὅτι ὁ Καππόνης, ὡς ἐκληρονόμησε τὴν περιουσίαν τοῦ πατρός του Πέτρου, εἶχεν ἐπίσης κληρονομήσει καὶ τὴν ζωηρότητα ἐκείνην, ἥτις ἤρκεσεν ὅπως τρόπῳ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἀπληρεξίας καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ὄνομά του ἀθάνατον. Ἔπταισε προσέτι, διότι δὲν ἐγνώρισε τὸ μεμετρημένον καὶ μετριόφρον τοῦ ἀνδρός, ἅτινα ἀξιέπαινα εἰς καιροὺς ἠρεμίας, θὰ ὤθουν εἰς τὸν ὄλεθρον τὴν πόλιν, εἰς τὰς ἐκτάκτους αὐτὰς περιστάσεις, ὅτε ἀπῃτεῖτο θάρρος, γνώμης καὶ θερμότης ἐνεργείας. Ἀλλ' ἰδίως ἔπταισεν ὁ Καππόνης καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὴν πατρίδα. Ἴσως ὁ Θεός, ὁ δυνάμενος ν' ἀναγινώσκῃ ἐν ταῖς καρδίαις καὶ κρίνων τὰ ἁμαρτήματα κατὰ τὴν διάνοιαν, συγχωρήσῃ αὐτῷ, διότι δὲν ἡμάρτησεν ἐκ κακῆς προθέσεως· ἀλλ' ἡ ἱστορία οὐδέποτε θὰ τὸν συγχωρήσῃ. Χαλεπὸν καὶ εὐτυχῶς ἀδύνατον εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἡ ἀνίχνευσις τῶν ἀποκρύφων αἰτίων, ἄλλως τε καὶ ὀλίγον ἐνδιαφέρει αὐτῷ νὰ γνωρίζῃ ἂν τὸ ἀπαίσιον ἀποτέλεσμα προῆλθεν ἐκ κακῆς βουλήσεως ἢ ἐκ δειλίας· κρίνει αὐτὸ ἐκ τῆς ὠφελείας ἢ τῆς βλάβης, ἣν προξενεῖ. Ὁ Καππόνης προὐδωκε τὰς τύχας τῆς πατρίδος· τοῦτο ἀρνεῖ. Ὁ ἀνήρ, ὁ ἀναλαμβάνων τὴν φοβερὰν ἐντολὴν τοῦ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τὸν διευθύνῃ ἄχρις οὗ κατακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, ἂς θέτῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας ὅπως γνωρίσῃ ἂν ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ ἐγχύσῃ αὐτῇ τὴν ἀρκοῦσαν πρὸς τοῦτο ἰσχύν· τόσῳ πολλὰς καὶ διαφόρους ἰδιότητας πρέπει νὰ ἐγκλείῃ αὕτη, ἀσύμβιβαστους, πολλάκις δὲ καὶ ἀντιθέτους, ὥστε ἐγὼ ριγῶ ἀναλογιζόμενος αὐτάς· ἀπαιτεῖται καρδία, θερμαινομένη ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ποιητικὴ ὅσον ἡ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ὡραιότητος τοῦ τέλους, καὶ νοῦς αὐστηρὸς ὅσον ἐν τῶν θεωρημάτων τοῦ Εὐκλείδου. Αὐτός, ἀγαθός, φιλάνθρωπος ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ἀθλιότησι, φίλος καὶ πατὴρ πάντων, ὀφείλει, ἵνα βιάσῃ αὐτὸν ἡ ἀνάγκη, ἀτάραχος ν' ἀρχίσῃ οὕτω πως τὸν πρὸς τὴν Βουλὴν λόγον του: "Ἂς ἀποκόψωμεν εἰκοσακισχίλιας ἔτι κεφαλάς, καὶ ἡ πολιτεία ἐσώθη!" — Ἂν εὕρῃ πρόσκομμα τοὺς υἱούς του, . . . ὁ Ἰούνιος Βροῦτος τοὺς κατεδίκασεν εἰς θάνατον· ἂν τὸν πατέρα, . . . ὁ Μάρκος Βροῦτος τὸν ἐφόνευσεν . . . οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἐθεοποίησαν ἀμφοτέρους. Ἐν τῇ πολιτικῇ τὸ ἔγκλημα ἄρχεται ἀκριβῶς ἐκεῖθεν, ὅπου παύει ἡ ἀνάγκη. Ὡς ἐκ τούτου, δέον νὰ μελετήσῃ βαθέως τὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ, ἂν δὲ ὁ θάνατος τῶν ἀθώων καρποφορήσῃ ἐλευθερίαν, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀνακηρύξωσιν αὐτὸν σωτῆρα καὶ Θεόν· ἂν δὲ τὰ αἱματηρὰ μέτρα παραλειφθῶσιν, ἂν οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἢ ἀποθάνωσιν ἀρνηθῶσι τὴν θείαν πνοὴν καὶ μεταβληθῶσιν εἰς πηλόν, ἂν ἡ ἐλπὶς στρέψασα πρὸς τὴν γῆν τὴν δᾶδα αὐτῆς τὴν σβέσῃ θρηνοῦσα ἐπὶ τῆς πόλεως ἐκείνης, ὡς ἐπὶ τάφου, τότε ἀποστέργων τὴν τοῦ σκληροῦ φήμην καὶ ἀφίνων κύριον τοῦ θανάτου τὸν δημιουργήσαντα τὴν ζωήν, ἂς χρεμάσῃ, ὡς αἱ παρθένοι τῆς Σιών, τὴν ἄρπαν ἐπὶ τῆς ἴτέας καὶ ἂς θρηνήσῃ, ἢ καὶ ἂς σιγήσῃ ὅλως, διότι ἐν τοῖς βασιλείοις τῆς ἀπελπισίας πᾶς ἦχος εἶναι ὀχληρός, ἀκόμη καὶ ὁ τοῦ θρήνου. Ὁ Νικόλαος Καππόνης δὲν εἶχεν ἰσχυρὰν τὴν χεῖρα, ὅπως ἁρπάσῃ ἀπὸ τῆς κόμης τὸν κεχαυνωμένον λαὸν καὶ σείσῃ αὐτὸν ἀγρίως, ὅπως τὸν ἀφυπνίσῃ. Δὲν ἐμίσει τοὺς Μεδίκους, ἐπόθει ἀριστοκρατικὴν κυβέρνησιν, ὅθεν καὶ δὲν ἐξώνωσε τοὺς Σφαρίτας, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ μηχανεύωνται κακὰ κατὰ τῆς πατρίδος. Τὸ νὰ προσβάλῃ τις ἑκουσίως ἢ κατ' ἀνάγκην τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἐλεεινόν· ἀλλ' εἶναι χείριστον τὸ νὰ προσβάλῃ αὐτοὺς καὶ ἔπειτα νὰ τοὺς ἀφήσῃ εἰς θέσιν, ὥστε νὰ δύνωνται νὰ ἐκδικηθῶσιν. Ἂν ἀφῄρει τοὐλάχιστον τὰς περιουσίας των! τότε δὲν θὰ ἠδύναντο τόσῳ ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐργασθῶσι κατὰ τῆς δημοκρατίας, καὶ αὐτὸς θὰ ἐπρομηθεύετο χρήματα, ὅπερ ἐν ᾧ θὰ ὠφέλει μεγάλως τὰ ἡμέτερα, θὰ ἔβλαπτε μεγάλως τὰ τῶν ἀντιπάλων. Μὴ πράξας τοῦτο, ἠναγκάσθη, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ ἐπιβαρύνῃ τοὺς φίλους τῆς δημοκρατίας, ἐπιβάλλων φόρους ἐπὶ φόρους, καὶ κενῶν τὰ βαλλάντια ὀλίγων ἰδιωτῶν, χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀνταποκριθῇ ὡς ἔπρεπεν, εἰς τὰς δημοσίας δαπάνας. Ὁ Νικόλαος Καππόνης ὤφειλε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τῶν τῆς πατρίδος ἐχθρῶν· καὶ ἂν δὲν ἤθελε τὴν ζωήν, τὴν περιουσίαν· καὶ ἂν ὄχι τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν, τοὐλάχιστον τὴν φήμην. Καὶ ὅμως οὐδὲν τούτων ἔπραξεν. Ἀπεναντίας οἱ Σφαιρῖται ἀπολαύουσι τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, εἰς τρόπον ἀποδεικνύοντα διὰ τοῦ χειρίστου παραδείγματος, ὅτι ἂν ἐπιθυμῇ τις τὴν εὐνοιαν τῆς δημοκρατίας, πρέπει νὰ κηρύσσηται φανατικὸς ὀπαδὸς τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ Ἐξουσία, προβᾶσα κατὰ τὰς πρώτας αὐτῆς ἀποφάσεις τυφλῶς καὶ δειλῶς, ἐπέτρεψε τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ λαοῦ. Ὁ Σημαιοφόρος, οὐ μόνον νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ἀλλ' ὤφειλεν ἐπὶ αὐστηρᾷ τιμωρίᾳ νὰ τὸ ἐπιβάλῃ εἰς πάντας, ἀπὸ δεκαέτους ἄχρι τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν! νὰ κηρύξῃ κινδυνεύουσαν τὴν πατρίδα· πρῶτος αὐτός, προσφέρων ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, νὰ προκαλέσῃ τὰς ἰδιωτικὰς θυσίας, καὶ ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῆς δημοκρατίας ν' ἀναθέσῃ τὴν ὑστάτην τῶν πολιτῶν ἐλπίδα, ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅστις — καθ' ἃ διηγεῖται ἡ ἱστορία — καύσας τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰς τροφάς του, ἔθεσε τοὺς στρατιώτας του εἰς τὸ δίλημμα ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ ν' ἀποθάνωσιν. Συχνὰ ἐπιτυγχάνομεν περισσότερα παρὰ τῆς ἀγάπης ἢ παρὰ τοῦ φόβου, ἀλλ' ὅταν ἡ ἀγάπη δὲν ἀρκῇ, ἂς γίνηται χρῆσις τοῦ σιδήρου, Ἂς ἐπιβληθῇ διὰ τῆς βίας εἰς τὸν λαὸν τὸ καλόν του. Ὁ Καππόνης ἀπεναντίας ἐδίστασεν, ὡς ἄνθρωπος δύσπιστῶν καὶ ἀποβλέπων εἰς συνθηκολόγησιν, μὴ ἐννοῶν ὅτι αὕτη θὰ ἦτο ἡ εἰς θάνατον καταδίκη του. Ἀντὶ νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ Κράτος ἀφθόνως ἐκ τῆς περιουσίας του, ἀναμίξας εἰς τὰς ὑψηλὰς πολιτικὰς σκέψεις τὴν ταπεινὴν περὶ τῶν μικρῶν συμφερόντων φροντίδα, δὲν ἠσχύνθη νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μεταξουργίαν καὶ νὰ ἀγρυπνῇ ἐπὶ τῶν ἐργατῶν του· ἐξώρισε τοὺς Ἑβραίους, οἵτινες εἶναι μὲν ἐπίμονοι συλλέκται τοῦ χρήματος, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ, εἴτε ἑκουσίως, εἴτε ἐξαναγκαζόμενοι, χορηγοῦσιν αὐτό· ἐδημοσίευσε νόμους περὶ γυναικῶν, οἰνοπωλείων καὶ βλασφημιῶν, ἀνωφελεῖς ἢ ἐπικινδύνους, διότι τὰ ἤθη δὲν βελτιοῦνται διὰ ποινικῶν νόμων, καὶ διότι ὁ θέλων νὰ μεταρρυθμίσῃ τὰ πάντα, σχεδὸν οὐδὲν μεταρρυθμίζει. Εἶτα μεταβληθεὶς εἰς ἱεροκήρυκα ἐκήρυσσεν ἐν τῷ παλατίῳ τοὺς λόγους τοῦ Σαβοναρόλα, ἐκράζεν ἔλεος καὶ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀνακηρυχθῇ ὁ Χριστὸς βασιλεὺς τῆς Φλωρεντίας. Ἄριστον ἡ θεία ἀντίληψις οὐ μόνον καλόν, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐπικαλῆται τις αὐτήν· ἀλλὰ τὰ Κράτη ὀφείλουσι νὰ μὴ ἐμπιστεύωνται καὶ τόσῳ πολὺ εἰς τὸν οὐρανόν, ὥστε νὰ παραμελῶσι καὶ τὰ γήϊνα μέτρα. Ἐνῷ καθ' ἑκάστην ἔκαιον λαμπάδας καὶ ἐψαλμῴδουν,

οὔτε ὅπλα, οὔτε τροφὰς ἐπορρηθεύοντο. Ἐσὺ Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει! Ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, καὶ εἶχον δίκαιον. Ὁ Θεὸς δύναται βεβαίως ν' ἀνανεώσῃ τὸ θαῦμα τοῦ Γεδεών, ἀλλ' εἶναι φρόνησις ν' ἀναθέτωμεν τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος εἰς ὑπερφυσικὰς βοηθείας, ὅτε ὁ οὐρανὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ὅπως σκέπτηται, καὶ χεῖρας ὅπως ἐνεργῇ, ἔπραξε τοῦτο ὅπως μόνος ἑαυτὸν προστατεύῃ. Ἀξιόμεμπτος ἐπίσης ἦτο — καὶ μὴ σᾶς ταράττει τοῦτο φρὰ Βενέδικτε Φογλιάνε, ὅστις διετάξατε αὐτὴν (ἐξηκολούθησεν ὁ Μακκιαβέλλης κλίνας μικρὸν τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν δεξιόθεν αὐτοῦ ἱστάμενον αὐστηρὸν τὴν μορφὴν ἱερέα) — ἡ λιτανεία τῆς Παναγίας τῆς Ἰμπρουνέτας, ὑπὲρ τῆς ἀνακτηθείσης ἐλευθερίας, διότι τὰ μέτρα, ἅτινα λαμβάνουσι τὰ Κράτη πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ταραχῶν οὐδέποτε εἶναι πολλά, καὶ διότι προσέτι, ὑπαρχούσης ἔτι τῆς ἐπιδημίας, εἴδομεν, ταύτην ἐπιτεινομένην ὡς ἐκ τῆς ἀήθους ἐκείνης συρροῆς τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ πολλῷ σπουδαιοτέρας μομφῆς ὑπῆρξεν ἄξιος ὁ Καππόνης, ὅτι οὐ μόνον παρημέλησε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ διάφορα παρενέβαλε κωλύματα εἰς τὸν θεῖον ἡμῶν Μιχαηλάγγελον — ὅστις ἤθελε νὰ περιπλείσῃ τὸ ὄρος δι' ὀχυρωμάτων· — εἴτε δὲ πειθόμενος εἰς τὴν γενικὴν γνώμην ὅτι τὸ ὄρη εἶναι τὰ τείχη τῆς Φλωρεντίας, καὶ ὅτι οἱ μὲν ὀλίγοι δὲν δύνανται νὰ τὴν πολιορκήσωσιν, ἐπειδὴ εἶναι ὀλίγοι, οἱ δὲ πολλοὶ ἕνεκα ἐλλείψεως ζωοτροφιῶν — εἴτε ἐξ ἐλεεινοτέρας τινὸς ὀρωμένος σκέψεως, ἀπέθετο πᾶσαν ἐπὶ τῶν ὡπλισμένων πολιτῶν ἐλπίδα καὶ ἐζήτησε μισθωτοὺς ὁπλοφόρους. Σημειώσατε δὲ τὴν πίστιν τούτων! Ὁ Ἰωάννης Σασσατέλλος, μισθωθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐξουσίας μετὰ ὀγδοήκοντα ἐλαφρῶν ἱππέων, ἔκλεψε τοὺς μισθοὺς καὶ ἔφυγε πρὸς τὸν Πάπαν. Εὐτυχὼς ἡ ζημία ἦτο μικρά, καὶ χειρότερα πολὺ θὰ ἦτο ἡ καταστροφή. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς Φερράρας ἐτιμήθη μισθωθεὶς ὡς γενικὸς ἀρχιστράτηγος τῆς δημοκρατίας· ἀλλὰ ἐσκέφθητε εἰς ποίαν θέσιν θὰ εὑρεθῇ ἡ δημοκρατία ὅπως λάβῃ τὴν τε γνώμην καὶ τὸ αἷμά του; Δικαίως ἡ φήμη ἀποκαλεῖ ἡμᾶς τυφλούς· Καὶ πότε εἴδομεν ἡγεμόνας κινδυνεύοντας ὅπως ὑπερασπίσωσι δημοκρατίας; Καὶ ὡσανεὶ τόσα λάθη ἦσαν ὀλίγα πρὸς καταστροφὴν τῆς πατρίδος, ὑπερεπλήρωσαν τὸ μέτρον διορίσαντες τὸν Μαλατέσταν Βαλλιόνην γενικὸν διοικητὴν τοῦ Φλωρεντινοῦ στρατοῦ. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ Μαλατέστας οὗτος; Πρόσωψ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ποίας οἰκογενείας; Οἰκογενείας, ἥτις κατὰ τὰς προδοσίας ὑπερβαίνει πολὺ τὴν τοῦ Ἀτρέως. Ἀλλὰ πῶς οὗτος, ὅστις δὲν κατώρθωσε νὰ διατηρηθῇ ἐν τῷ οἴκῳ του, θὰ διδάξῃ ἡμᾶς τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ ὑπερασπίσωμεν τὸν ἰδικόν μας; Μὴ φεύγων ἔμαθε πῶς νὰ μένῃ σταθερός; Ἐκείνος, ὅστις ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλίπῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοὺς τάφους τῶν πατέρων του, καθὼς θὰ ὑπερασπίσῃ τὰς κατοικίας τῶν τέκνων μας. Εἴθε οἱ πικροὶ οὗτοι λόγοι μου νὰ μὴ ἐπαληθευόσωσιν, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ ἴδω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι αὐθις τὸν Χριστὸν πωλούμενον καὶ πωλητὴν τὸν Ἰούδαν. Ἀσύνετοι! Ἀσύνετοι! Τιμὴ τοῦ αἵματος εἶναι ἡ Περουγία· καὶ δὲν θὰ ἔχῃτε πάντοτε τὸν καιρὸν νὰ προλάβητε τοὺς προδότας, ὡς κατὰ τὴν ἐπαγγὴν τοῦ Βαλδάκιου Ἀγγουιλάρα καὶ τοῦ Παύλου Βιτέλλη. Οἱ ὀλέθριοι ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐτέθεσαν δυστυχῶς παρ' ἡμῖν τὴν στρατιωτικὴν ἀρετήν. Ἀπεναντίας εἶχον ἀναζωογονήσῃ αὐτὴν ἐν Ρώμῃ, διότι ἐκεῖ αἱ τῶν πολιτῶν ἔριδες κατελήγαν εἰς ἕνα νόμον, ἐνῷ ἐν Φλωρεντίᾳ καταλήγουσιν εἰς φόνους καὶ ἐξορίας. Ἐν Ρώμῃ ὁ λαὸς ἐπόθει νὰ συμμετάσχῃ καὶ αὐτὸς τῶν ὑψηλῶν τιμῶν, αἵτινες ἀπενέμοντο τοῖς εὐπατρίδαις, ἐνῷ ἐν Φλωρεντίᾳ μάχεται ὅπως κυβέρνᾷ μόνος. Ὑπερισχύσαντος παρ' ἡμῖν τοῦ λαοῦ, οἱ εὐπατρίδαι ἐγένοντο ἄφαντοι, καὶ μετ' αὐτῶν τὰ γενναῖα αἰσθήματα καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀγριότης· οἱ πολῖται ἀπέβλεψαν εἰς τὰ κέρδη, ἐγένοντο πλούσιοι, καὶ θέλοντες νὰ ἀπολαύσωσι τὴν ἀποκτηθεῖσαν περιουσίαν, ἀποστέργουσι νὰ καταστήσωσι τὰ στήθη των προμαχῶνα τῆς πατρίδος, καὶ τὴν τύχην των ἀνέθεσαν εἰς ψυχὰς καὶ βραχίονας πωλημένους· ἐκ τούτου ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν μισθωτῶν, ἡ φαυλότης τῶν εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα πωλουμένων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τὸ αἶσχος τῆς Ἰταλίας (1).

Καὶ ὅμως αἱ ἀρχαῖαι δικαστικαὶ διατάξεις δὲν ἰσχύσαν νὰ καταβάλωσιν ὅλως παρ' ἡμῖν τὴν στρατιωτικὴν ἀρετήν. Ἐνίοτε ἀναθῴωσκει καθαρώτατός τις σπινθήρ. Καὶ δὲν ἀναφέρω τοὺς ἀρχαιοτέρους ὁπλαρχηγούς ἀλλὰ δὲν ἦσαν Φλωρεντῖνοι, ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος Ἰακωβὸς ὁ Ταλβαδοΰκκης καὶ ὁ ἄλλος ἐκεῖνος κεραυνὸς τοῦ πολέμου Ἰωάννης ὁ ἐκ τῶν Μελαγῶν Τσιμάτων· καὶ νῦν ἔτι δὲν ὑπάρχουσιν ὁ Ρίκης, ὁ Ἀρσολὶς καὶ πλῆθος ἄλλων, οἵτινες περιμένουσι τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἀναδειχθῶσι μεγαλεπτεροι ἔτι ἐκείνων; Ποῖος εἶναι ὁ δυστυχὴς ὁ ἀμφιβάλλων ὅτι ἡ Φλωρεντία ἔχει ἐκ τοῦς κόλπους της υἱοὺς γενναιοκόντας ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ αὐτῆς; Τὸ λάθος τοῦτο, ἂν ἡ ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια, θὰ γεννήσῃ πικροτάτους καρπούς, διότι, φίλοι μου, οἷος δήποτε (καὶ προσέξατε εἰς τοὺς λόγους μου) ἀνοθέτει τὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ μέριμναν εἰς ξένους, εἶναι ἄξιος νὰ γείνῃ δοῦλος; ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς ἡ θέσις ἡμῶν δὲν εἶναι καλλιτέρα τῆς ἐσωτερικῆς. Οἱ δισταγμοί μας κατέστησαν ἡμᾶς ὑπόπτους καὶ μᾶς ἀπεμόνωσαν. Ἔχομεν πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἐχθρούς, οὐδένα δὲ φίλον. Ὁ Πάπας, πλὴν τῆς πρώην ἀπιστίας τῆς βασιλείας, εἶναι καθ' ἡμῶν ὠργισμένος καὶ διὰ τὰς νέας προσβολάς, ἃς ὑπέστη, ὅτε οἱ νέοι τὰ σύμβολα, τὰς πρότομάς τῆς οἰκογενείας του καὶ τὸ ἄγαλμά του κατασυντρίψαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις ἤθελε πρὶν ν' ἀποστερήσῃ τὸν Πάπαν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν αὖθις ἁπλοῦν τῆς Ρώμης ἐπίσκοπον, ἀπεψυλόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ βλέπων τὸν Λωτρὲκ καὶ τοὺς Γάλλους θριαμβεύοντας ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ, ἀπελπισθεὶς νὰ συνθηκολογήσῃ μετά τινος τῶν Ἰταλικῶν κυβερνήσεων καὶ ἐννοήσας ὅτι ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν Γερμανίᾳ εἶναι κλῖμαξ πρὸς ἐπίτευξιν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, μετέβαλεν αἴφνης γνώμην· τὸν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ φρουρίου, ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν τὸν πνευματικόν του Φρὰ Ἀγγέλιον ὅπως τὸν ἐνισχύῃ, ἔπεμψεν αὐτῷ διὰ τοῦ Μαυσσόταλα λευκὸν ἵππον καὶ ἑπτακισχίλια δουκάτα διὰ τὰ βασίλειόν τῆς Νεαπόλεως, κατέστησεν αὐτὸν φίλον του, καὶ τώρα δεικνύει ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἐκεῖνος ἤθελε ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἀπολέσῃ τὴν φιλίαν του. Ἡμεῖς δὲν ἠθελήσαμεν νὰ συνθηκολογήσωμεν μετὰ τοῦ Καρόλου ὅτε αἱ περιστάσεις ἦσαν εὐνοϊκαί· καίτοι οἱ προκριτώτεροι τῶν πολιτῶν συνεβούλευον τοῦτο, καὶ ἐκεῖνος διὰ τοῦ Ἀυδρέου Δόρια ἐζήτει τὰ ἑξῆς τεῖ, καὶ τώρα δὲν τολμῶμεν νὰ κηρυχθῶμεν δημοσίᾳ φίλοι του. Ἀπεξενώσαμεν ἀφ' ἡμῶν τοὺς Ἕνετοὺς, ὅτε δὲν ἐβοηθήσαμεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ Βροῦνσβικ, ὅτε κατῆλθεν ὡς χείμαρρος ἀπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Τρέντου μετὰ δωδεκαχιλίων ἵππων καὶ δεκαπεντακισχιλίων πεζῶν καὶ δεκαπεντακισχιλίων ἵππων, ὅθεν ὀργισθεὶς ἐδήλωσαν εἰς τὸν ἡμέτερον πρεσβευτὴν Γουκλτερόττην, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι θὰ ἔπραττον ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει. Βεβαίως οἱ Ἑνετοί, συνετοὶ ὄντες, δὲν θὰ μιμηθῶσι τὰ λάθη τῶν ἄλλων· ἀλλὰ ἡ ὀργὴ ἐνίοτε σκοτίζει τὸ λογικὸν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐπὶ βλάβῃ ἡμῶν ἔτι νὰ ἴδωμεν πάσχοντα ἐκείνον, ὅστις ἔμεινεν ἀδιάφορος εἰς τὴν συμφοράν μας. Εἰς ποῖον λοιπὸν ἐλπίζομεν; Ἡ τῆς Γαλλίας ὑποστήριξις, ἀμφίβολος πάντοτε, εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀμφίβολος νῦν. Πολλάκις σκεπτόμενος ὅτι οἱ Ἰταλοὶ πάντοτε τείνουσιν εἰς τὸ νὰ ἀναθέτωσι πάσας αὐτῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς Γάλλους, ἐνῷ οὗτοι πολλὰς ἁμαρτίας ἔχουσι νὰ ἐξορλήσωσι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἔτι τοῦ Πιπίνου, ἔγραψα λίαν σαφῶς: «Οἱ Γάλλοι, ὅταν δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τὸ καλόν, σοὶ τὸ ὑπόσχονται ὅταν δύνανται νὰ τὸ πράξωσι, πράττουσιν αὐτὸ μετὰ δυσκολίας, ἢ δὲν πράττουσιν αὐτὸ διόλου (1).» Φραγκίσκος ὁ Α' ἐννοεῖ ἀπὸ πολιτικήν, ὀλιγώτερον ἔτι καὶ ἀπὸ Λουδοβίκον τὸν ΙΒ', εἰς τὸν ὑπουργὸν τοῦ ὁποίου εἶχον τὸ θάρρος νὰ εἴπω τοῦτο κατὰ πρόσωπον (2). Σπανίως κινεῖται ὑπὸ τοῦ λογικοῦ· ἀλλά, συγχότερον ἢ ὅσον ἀρμόζει εἰς βασιλέα, ὑπὸ τοῦ πάθους· δι' ὃ ἡττηθεὶς βαίνει βραδύτερον εἰς τὰς προσβολάς, ἀνέχεται δὲ νὰ κυβερνᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς μητρός του. Ὁ οὐρανὸς δὲν ἔδωκεν αὐτῷ νοῦν, ὅπως συλλάβῃ σ

πρὸς σωτηρίαν μας ἀρκεῖ νὰ μὴ ἡττηθῶμεν, ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ πρέπει νὰ νικήσωσιν. Ἄλλως τε μαχόμεθα ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν: ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐν χώρᾳ, ὅπου τὰ πάντα θὰ στρέφωνται κατ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ στρατιωτῶν, εἰς οὓς οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην, μισθωτῶν πάντων καὶ διάφορα ὅλως σκεπτομένων, διότι οἱ ὁπλαρχηγοὶ τοῦ Πάπα εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδέχθῶσι τὰς γνώμας τῶν τοῦ Καρόλου. Πέποιθα οὐκ ὀλίγον καὶ εἰς τὴν τύχην, πολὺ δὲ εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, ἥτις δὲν θὰ ἀνεχθῇ τὴν καταστροφὴν τῆς ὡραίας μου πατρίδος. Ὦ! ἂν δέησίς τις εὑρίσκῃ χάριν ἐνώπιόν σου, Κύριε, προστάτευσον τὸ ἔθαφος τοῦτο, ὅπερ μὲ ἐδέχθη βρέφος ὄντα, καὶ ἤδη μοι ἀνοίγει συμπαθῶς τοὺς κόλπους του, ὅπως ἀναπαυθῶ ἐν αὐτοῖς αἰωνίως, ἐνῷ ἡ ψυχή μου ἑτοιμάζεται νὰ παρασταθῇ ἐνώπιόν σου: συνίστω αὐτὸ εἰς τὴν προστασίαν σου πρὸ τῶν τέκνων μου, πρὸ αὐτῆς ἔτι τῆς ψυχῆς μου».

Τεταραγμένος ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς συγκινήσεως, ἔπαυσε λαλῶν ὁ Μακκιαβέλλης, ἀλλὰ καθώς, καὶ ἀφοῦ παύουσιν οἱ ἐρέται κωπηλατοῦντες, ἡ λέμβος ἐξακολουθεῖ ἔτι τὸν δρόμον της, οὕτω καί, ἀφοῦ ἔπαυσαν κινούμενα τὰ χείλη, ἀπὸ τοῦ μετώπου του, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀφ' ὅλου ἐν γένει τοῦ προσώπου του, ἐξηκολούθει ἀποπνέων ἔρως πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Ὡσεὶ λησμονήσας τὴν βασανίζουσαν αὐτὸν νόσον, ἀνηγέρθη μικρὸν καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς κύλικα περιέχουσαν μαγνησίαν διαλελυμένην ἐν ὕδατι.

Ὅταν ὁ θάνατος ἑτοιμάζῃται νὰ καταβάλῃ διὰ τῆς νόσου τὴν ζωήν, συγκεντροῖ ἀλγεινῶς ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ψυχορραγοῦντος πάντα τὰ δεινά, καπατρώγει δὲ καὶ σάρκας καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ, ἀπείρους καὶ διαφόρους προκαλῶν ἀλγηδόνας. Οὕτως ὁ θάνατος ἐπέρχεται πικρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἂν ἦτο καλόν, ὡς ἰσχυρίζετο ἡ Σαπφώ, ὁ Θεὸς θὰ τὸν ἐδημιούργει δι' ἑαυτόν. Ὅθεν καὶ ὁ Μακκιαβέλης μόλις ἐκίνησε τὴν δεξιάν, ἔφερεν αὖθις αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην της θέσιν, αἰσθανθεὶς κατὰ τὴν ὠμοπλάτην καὶ τοὺς μῦς ὀξύτατον πόνον, ὡς ὅτε ὑπεβλήθη εἰς τὴν βάσανον τοῦ σχοινίου. Ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ παρειὰ συνεστάλη βιαίως πρὸς τὸν ὀφθαλμόν, τὰ δὲ χείλη ἐσύρθησαν πρὸς τὰ ἄνω εἰς σημεῖον ἀγωνίας: ἀλλ' ἀμέσως τὸ πρόσωπον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν, καὶ ὁ ἀσθενὴς μειδιάσας εἶπε:

— Δάντη, δός μοι, παρακαλῶ, τὸ ποτήριον ἐκεῖνο.

Ὁ Φρὰ Βενέδικτος Φογιάνος, θέσας τὴν χεῖρα ὑπὸ τὰ προσκεφάλαια, ἀνήγειρεν ἠρέμα τὸ σῶμα τοῦ πάσχοντος, καὶ ὁ Δάντης ἐπλησίασεν εἰς τὰ χείλη του τὴν κύλικα. Ἐκείνου δὲ πίνοντος, δάκρυ ἐκυλίσθη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀκουσίως αὐτοῦ, καὶ πεσὸν ἐν τῇ κύλικι ἀνεμίχθη μετὰ τοῦ ποτοῦ. Ὁ Μακκιαβέλλης παρετήρησεν αὐτὸ ἀτενῶς καὶ μετά τινας στιγμὰς εἶπεν:

Ἐν τῇ δεινῇ θέσει, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκομαι, οὐδὲν ποτὸν ἠδύνατο νὰ δροσίσῃ τὰ σπλάγχνα μου κάλλιον ἀπὸ τὸ δάκρυ σοῦ, Δάντη. Ὁ Θεὸς νὰ σοὶ ἀνταμείψῃ τὴν ἀγάπην σου, ἀφοῦ ἐγὼ δὲν δύναμαι. Τῆς παρηγορίας ταύτης εἶχε μεγίστην ἀνάγκην ἡ ψυχή μου, πρὶν ἢ στραφεῖσα ὅλη τὴν ἀνθρωπίνην ἀχαριστίαν. Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, Δάντη. Μοὶ προὐξένησες μεγαλειτερον καλόν, ἢ ὅσον φαντάζεσαι. Ἤλπιζον ὅτι μὲ εἶχες εἰς ὑπόληψιν· ἀλλ' ὅτι μὲ ἠγάπας ἀμφέβαλλον. Τώρα ὅμως θὰ χαιρετίσω τὸν θάνατον ὡς φίλον, ἀφοῦ ἐπὶ τοῦ σύδοῦ τοῦ τάφου βλέπω ὅτι δὲν ἀπώλεσα τὴν ἐλπίδα καὶ εὗρον τὴν ἀγάπην.

Ἐσίγησε καὶ τόσην ἐπεκράτησε σιγή, ὥστε θὰ ἠκούετο τις καὶ τὸν ἐλαχιστον βόμβον τοῦ περὶ τοὺς ψυχορραγοῦντας ἱπταμένου ἐντόμου. Μετὰ μακρὰν ἀφασίαν, ὁ Μακκιαβέλλης, σείσας τὴν κεφαλήν, ἐξηκολούθησε λέγων:

— «Ἡ καρδία μου δὲν ἐγνώρισεν ἄλλον παλμὸν ἢ τὸν ὑπὲρ πατρίδος: τοὺς βραχίονας τούτους κατέσχισεν ὁ δήμιος χάριν τῆς πατρίδος . . . τί σημαίνει; δὲν κατήλθον ἔτι εἰς τὸν τάφον καὶ οἱ ἄνθρωποι καταπατοῦσι τὴν καρδίαν μου, ὡς ἂν ἦτο λίθος: τὰ νεῦρα καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν βραχιόνων μου αἰσθάνονται δριμυτάτους πόνους, καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ κατηγοροῦσιν ὅτι τὰ μεταχειρίσθην ὅπως διδάξω τοὺς τυράννους: ἀρνοῦνται νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὸ στόμα μου ποτόν τι, καὶ βεβαιοῦσιν ὅτι ἔφθασαν ἄχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεος τῶν διωκτῶν μου: πλὴν τῆς ἀσπίλου φήμης, δὲν ἀφίνω εἰς τὰ τέκνα μου ἄλλην κληρονομίαν: καὶ ὅμως καὶ τὴν φήμην αὐτὴν μοὶ φθονοῦσιν ὦ ἄνθρωποι, πόσον θὰ σᾶς ἐλάτρευαν, ἂν ἤσθε καλλίτεροι, καὶ πόσον σᾶς ἀγαπῶ καὶ τοι πονηρούς! Εἰς ὑμᾶς, φίλτατοι, ἐμπιστεύομαι τὸ ὄνομά μου: σεῖς ὑπερασπίσθητε αὐτό: καὶ ἂν ποτε ἀκούσητέ τινα λέγοντα λόγους προσβάλλοντας τὴν μνήμην μου, γενναιότεροι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, μὴ ἀρνηθῆτε τὸν διδάσκαλόν σας: ἂν οἱ λόγοι αὐτοὶ λέγωνται ὑπὸ φθονεροῦ, σιγήσατε, διότι εἰς τὸ κατὰ τῆς ἀρετῆς μου μῖσος θὰ προσετίθετο καὶ τὸ γενναῖον ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς διαπραττομένης ἀδικίας: ἂν ὅμως ἐννοήσητε, ὅτι ὁ λέγων ταῦτα εἶναι ἠπατημένος, εἴπατε αὐτῷ θαρραλέως ἐν ὀνόματί μου: ὁ Νικόλαος Μακκιαβέλλης δὲν ἐδίδαξε νὰ ἁρπάσωσι τὴν περιουσίαν τῶν πλουσίων, τὴν τιμὴν τῶν πτωχῶν, τὴν ζωὴν πάντων (1)· μάθετε ὅτι ἀπαιτεῖται καρδία μεγάλη ὅπως ἐννοήσῃ μεγάλην καρδίαν: οὐδεὶς, ἢ ὀλίγιστοι ἐνόησαν αὐτόν: «ὅταν δὲ ἠδυνήθη νὰ τιμήσῃ τὴν πατρίδα, ἔστω καὶ κινδυνεύων, ἔπραξε τοῦτο πάντοτε προθύμως, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ μεγαλειτέραν ὑποχρέωσιν ἢ πρὸς αὐτήν, διότι ἀπ' αὐτῆς πρῶτον ἐξαρτᾶται ἡ ὕπαρξίς μας, καὶ δεύτερον πάντα ὅσα ἡ τύχη καὶ ἡ φύσις μᾶς ἐδώρησε (2)» προσθέσατε δὲ ὅτι ἐπίστευον εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ εἰς ὁδὸν ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀπολεσθεῖσαν, καὶ τὴν ὁποίαν ἠδύναντο καὶ ὤφειλον ν' ἀνεύρωσιν ὅπως αὖθις κατευθυνθῶσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν: ἐβεβαίουν ὅτι ἡ πολιτικὴ ἄνευ τῆς ἠθικῆς εἶναί τι ἀδύνατον, καὶ δὲν ἐνόουν ὡς ἠθικὴν τὴν ἀφηρημένην εἰκόνα τοῦ πράγματος «ἀλλὰ τὴν δυναμένην νὰ πραγματωθῇ ἀλήθειαν αὐτῆς (3),» διαφέρουσαν κατὰ τοὺς καιρούς, τὰς περιστάσεις καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι, ἂν ἡ παροῦσα ἠθικὴ δὲν ἦναι ἡ ἀρίστη, ἔδει νὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν πάντοτε τὸ βέλτιον: ὅτι ἡ μεγαθυμὸς πολιτικὴ ἁρμόζει εἰς λαὸν μέγαν, οἷος ἦτο ὁ ρωμαϊκὸς· ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσιν οὐ μόνον ἀρεταί, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη· ὅτι δὲν δύναται νὰ παρεκκλίνῃ τῆς ἰδέας ταύτης χωρὶς νὰ καταστῇ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ εἰς τοὺς τῶν ἄλλων ἄξιος περιφρονήσεως, ἐπὶ ἀναποφεύκτῳ βλάβῃ τοῦ τε μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος του: ὅτι ἀπαντᾶσι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἁρμόζουσι βουλαὶ ἀσθενεῖς, καὶ ὅτι ἂν οὗτοι περικυκλῶνται ὑπὸ πονηρῶν, αἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουσι καὶ δικαιολογοῦσι τὴν χρῆσιν τοῦ δόλου, ἀλλ' ὅτι ὀφείλουσι νὰ καταβάλλωσι πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐξέλθωσι τῆς τοιαύτης ἀσθενοῦς καταστάσεως, ὅπου ὁ δόλος εἶναι ἀνάγκη, καὶ ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς ἐκείνην, ἐν ᾗ εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρωνται μεγαθύμως. Ἠγάπησα τὴν δημοκρατίαν ἀλλὰ πολλῷ περισσότερον ἠγάπησα τὴν ἀνεξαρτησίαν, διότι ἡ δευτέρα μοὶ ἐφάνη ἀνάγκη τῆς ζωῆς, ἐνῷ ἡ πρώτη σύμπτωσις τύπου. Ἐσκέφθην ὅμως, ἂν κάνεν τῶν δημοκρατικῶς κυβερνωμένων ἰταλικῶν Κρατῶν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἱερώτατον σκοπὸν τῆς περισυλλογῆς τῶν μελῶν τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος: ἡ Ἐνετία καὶ ἡ Γένουα δὲν μοὶ ἐφάνησαν, ὡς καὶ πράγματι δὲν εἶναι, ἐλεύθεραι πόλεις: ἐστράφην πρὸς τὴν Φλωρεντίαν καὶ ἐσκέφθην μὴ δι' αὐτῆς θὰ κατωρθοῦτο ἡ ἐπιτυχία: ἀλλὰ δὲν εὗρον καὶ ἐν αὐτῇ τὰς ἀναγκαίας ἀρετάς· οὐχὶ ἔρωτα πρὸς τὸν ἐλεύθερον βίον, ἀλλὰ φλέγοντα πόθον ἐξουσίας εἴδον ἔχοντας τοὺς πολίτας αὐτῆς, διατεθειμένους ἔτι καὶ νὰ δουλεύσωσιν, ἂν δουλεύοντες ἠδύναντο νὰ καταπιέζωσιν ἄλλους: εἶδον πολλοὺς μισοῦντας τοὺς νόμους, εἴτε ἀγαθοὺς, εἴτε κακοὺς ἀδιάφορον, ὡς ποθοῦντες τὴν ἀκολασίαν, καὶ οὐχὶ τὸν τακτικὸν ἀστικὸν βίον: τὰς ἰδιωτικὰς ἀνέσεις προτιμῶντας τῆς κοινῆς σωτηρίας: μισοῦντες μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους ἢ τὰ πράγματα: μόλις ἀποσείσαντας παλαιὰν καὶ ἐπαίσχυντον τυραννίδα, ἐργαζομένους ὅπως θέσωσι τὰς βάσεις νέας, ἐπαισχυντοτέρας ἔτι, διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σοδερίνη ἰσοβίου Σημαιοφόρου: τότε ἐσκέφθην ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ δουλεία καὶ ὅτι πρέπει νὰ διατάσσῃ δύναμις, «ἥτις δι' ἀπολύτου ἐξουσίας νὰ θέσῃ χαλινὸν εἰς τοὺς φαύλους καὶ καταστείλῃ τὰς φιλοδοξίας τῶν ἀτόμων (1),» ἁρπάζουσα δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς κόμης, νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ ὅπως ἀναγεννηθῶσιν ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἐν τῷ ἐπιμόχθῳ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν δρόμῳ των ἐγκαταλείψωσι τὰ ἐλαττώματα των. Ἴσως ὁ πρὸς τοῦτο ἱκανός, ἐκτιμᾷ ἑαυτὸν ὡς λίαν ἀνώτερον ἐκείνων, οὓς διὰ τῆς μάστιγος ὤθει πρὸς τὸ καλόν, δὲν ἤθελεν ἀποθέσει τὴν μάστιγα, ἢ ὅπως μεταβάλῃ αὐτὴν εἰς σκῆπτρον: τοῦτο μικρὸν ἐνδιαφέρει: ἡ δυσχέρεια τῆς ἐπιχειρήσεως συνίσταται εἰς τὸ νὰ συνταράξῃ τις ἀγρίως τὰς γενεάς, καὶ νὰ τὰς ἐξωθήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κινήσεως· περὶ τῶν λοιπῶν θὰ φροντίσωσιν ὁ χρόνος, ἡ τύχη καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων.

(ἕπεται συνέχεια).

(1) Βουσίνης, ἐπιστολ. Β'.
(2) Μακκιαβ. Διάλογος περὶ γλώσσης.
(3) Ἡγεμών, κεφ. ιε.

(1) Ὁμιλίαι Α', κεφ. λή.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Ἐν τῇ σελ. 3, στήλῃ α', στίχ. 37, ἀνάγνωθι τὸ **Ἀπεντόνιον** ἀντὶ τοῦ **Πυρήνατα**.

Η ΕΒΔΟΜΑΣ
ΠΩΛΕΙΤΑΙ

καὶ κατὰ φύλλον ἐπὶ εὐωνοτέρου χάρτου.

Ἐν Ἑλλάδι τὸ φύλλον . . .	λεπτ.	10
» » τὸ παράρτημα . .	»	5
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὸ φύλλον .	»	15
» » » τὸ παράρτημα	»	10

ΤΥΠΟΙΣ ΕΝΩΣΕΩΣ. — Ὁδὸς Αἰόλου. Ἐτοῦ Σιμωνίδου.